

földrajzi múzeumi tanulmányok

14. szám

2005

MAGYAR FÖLDRAJZI MÚZEUM

ÉRD

DR. SÁSKA LÁSZLÓ
1863-1938
ÁFRICA-KUTATÓ, ORVOS
TERAPIÁK EGYIKÁJA

Kiadja

a MAGYAR

FÖLDRAJZI
MUZEUM, ERD

Főszerkesztő:

DR. KUBASSER JÁNOS

Szerkesztő:

MACSAI ANETTA

Szerkesztő bizottság:

IFJ. BARTHA LÁJOS

DR. KRIZSAN LÁSZLÓ

MARTINOVICH SÁNDOR

DR. PAPP-VÁRY ÁRPÁD

DR. SOMOGYI SÁNDOR

VÁRAJTI KÁROLY

Felolvas kiadó:

DR. KUBASSER JÁNOS

Szerkesztőség:

Magyar Földrajzi Múzeum

Érd, Budai út 4., H-2030

Tel./fax: 06 23 363 036

e-mail:

földrajzi.muzeum@viamail.hu

Készült a Printing Kft.

nyomdájában 2005-ben

Támogatja:

• Nemzeti Kulturális

Örökség Minisztériuma

• Nemzeti Kulturális

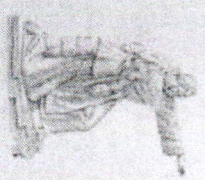
Alapprogram

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

nka

Nemzeti Kulturális Alapprogram

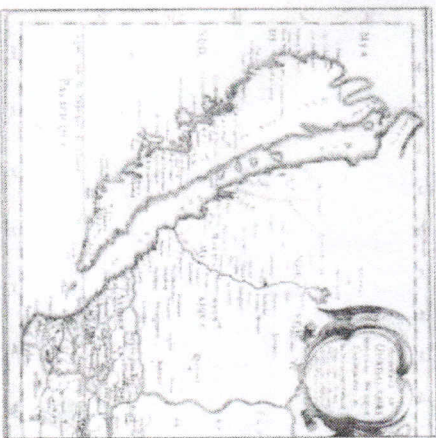

földrajzi múzeumi tanulmányok

FÖLDRAJZI MÚZEUMI TANULMÁNYOK 14. SZÁM

TARTALOM ÉRTEKEZÉSEK

Dr. Vidali György: Magyar geológusok Indonéziában	3
David Lóránt – Kányai Tibor – Vándy György: Biharországból a Nilus vidékére: Kovács János (1816-1906)	11
Dr. Kubassé János: Magyar földrajztudósok és utazók csehszlovák Kína tudományos megismerésében	21
Dr. Krizsán László: A halimok üzenete – Első tudományos kutatás Erd-Szabolcson területeken 1847-ben	29
Semenyger Norbert: Az 1684. évi érdi utközi csatáról kutatásának tapasztalatai	35
Tóth Csaba – Gyuri Ferenc: Mendel Tibor és kortársai az Erdős József kollégiumban	43
Ujhosi Gábor: Erd és környéke növényföldrajza és növényföldrajza	51
Dr. Málfi Ferenc: Közlekedési elviek levele	64
KISEBBS KÖZLEMÉNYEK	
Zilahai Kiss Lajos emlékezete (Mező Sándor)	65
A földrajz és történetudományok teljes képviselőinek 2005. évi egyetemesi (Kovács Sándor)	67
Egy magyar világjáró feljegyzése: Kalifornia-sziget felfedezése	67
nyitvatartása (dr. Papp-Váry Árpád)	67
Almásszék-kutatás Gárdonyi (Tóth János)	68
Telentei Pál szobra Balatonboglárban (Kovács Sándor)	69
Prinz Gyula emlékének ápolás a Püspökménfánban (Kugler Gábor)	70
Dechy Mór hagyaték a Debreceni Egyetemen	70
Földrajzi Intézetnek könyvtárában (Kovács Tibor József)	72
Kőrösi Csoma Sándor emlékének 1. rész (Kovács Sándor)	73
Meléndi Gábor emlékének Árkán (Kovács Sándor)	74
Papp Simon szobra Kápolnabányán (Tóth János)	76
Hagyományok: Tatabánya a Kőrösi Csoma Sándor	77
Általános iskolában (Hentzer Zsuzsanna és Horváth Csörgő)	77
Emlékconferencia Mendel Tibor születésének 100. évfordulóján (Csörnyei Mária)	78
Rendkívüli események: Erdőn 2005. év nyarán (Miklós Csaba)	78

2. ábra. *Modul Simon 1856. évi térkép Új-Mexikóval és Kaliforniával*

A sziget feltárgatása rajzolásai a magyar, szintén jezsuita hittérítő, *Koncsag Nándor* érdeme (3. ábra), aki 1746-ban végrehajozott a Kaliforniai-öbön. A spanyol királynak küldött, térképpel kísért jelentése alapján VII. Ferdinánd 1747-ben, rendelkezben rögzítette, hogy „*Kalifornia nem egy sziget, hanem szárazföld (no es isla sino tierra firme)*”. A királyi dekretum ellenére, az európai térképek 1784-ig szigetként jelölték a területet.

Koncsag Nándor (horvát források szerint Ferdinánd) 1703-ban Varasdon született és 1759-ben, Mexikóban hunyt el. Elterjedt *Buldas Lente* kunata ki. *Koncsag* vezetéknévi a spanyol anyagonban *Conseg*, *Conach* vagy *Konzag* formában írják. Varasdi születése miatt Horvátországban horvátinak tartják. Gyerekkorát már Budán töltötte. Temetésében papnak tanult. A Jézus Társaság (a jezsuita rend) tagjaként missziós szolgálatait jelentkezett. A rend 1730-ban Új-Spanyolországba (a mai Kalifornia, Mexikó területe) küldte. Az

3. ábra. *Koncsag térkép a Kaliforniai-öbölről*

Felipe közelében lévő kis sziget, a tenger vízföldi kiemelkedés szig, a *Conseg* Róka özi. E mellett egy *sansón* (Licoré *Conseg*) és egy *asavóvíz* (*Koncsag*) is emlékeztet tevékenységére.

Dr. Papp-Vári Árpád

ALMÁSY-KIÁLLÍTÁS GÖDÖLLŐN

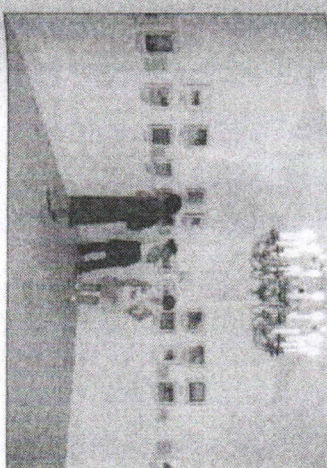
Almády László nevét sokan csak *Az Angol beteg* című film kapcsán ismerhetjük meg. A neves *Szabarna-kunok* 110 esztendője született. Ebből az alkalomból láthatunk fényképek kiállítását a gödöllői királyi kastélyban.

A „*Sem angol, sem beteg, sem fasiszta*” című fotóadatlai augusztus 19-én nyílt, és ezzel egyidejűleg *Tóth-Szabolcs Andrást* azonos címmel, valamint *Almády Ránidát* című

allergiás észak-területen dolgozott. Missziós térképeknek helyet keresve uatara be és térképezte a területet. Utánajárta, *Kaliforniai utazás* címmel, több nyelven is megjelent. A *Francia Enklávék* *Conseg* névvel több térképet is készített. A spanyol térképeket (1967) 7 térképet is készített. Névtől Amerikában San

filmei voltak láthatók a királyi kastély Lovas Termében. De ki is volt valójában *Almády László* *Félt* (az igazán angol beteg)?

1895. augusztus 22-én született a Vas megyei Bonyorjánban (ma Borsány). Már ekkor a természetrajzot szerette. Az iskolában ő is érdeklődött a természetrajzot, aki maga is több expedíciót szervezett. Az iskolában ő is érdeklődött a természet

Részlet a kiállításról

nika és a repülés. 1926 és 1949 között számos expedíciót vezetett a Szabarna ismertelen területre. Newhez járult az előző *Zaraza oázis* és az *Uwienai hegy* feltérképezése. Feltérképezte a tenger felől foltozott területet el a Libai-sziget térképével.

Almády László a XX. század legnagyobb feltérképezőjének tartják számon. A házai közelében a királyi kastélyban nyílt kiállítás régi adósságát törleszti. Sajnos személyével kapcsolatban kevés legendák élnek ma is.

TELEKI PÁL SZOBRA BALATONBOGLÁRON

2004. április 3-án több mint két ezer ember jelenlétében avatták fel *Teleki Pál* volt miniszterelnök és földrajztudós magnumterű bronzszobrát a balatonboglári római katolikus templom kertjében.

A nemzeti konszenzus hiánya megakadályozta, hogy a fővárosban *Teleki Pál* szobrát, a XX. század egyik legnagyobb földrajztudósának és politikusának szobra álljon. Ezek után került a szobor a balatonboglári plébániára. *Szabolcs Ferenc* javaslatára az ottani képviselőket döntése nyomán a Balaton melletti kistóba. A balatonboglári bogláriak borsóval vállalták a műtörténeti hagyományait szeretettel és örömmel fogadták be *Teleki Pál* szobrát.

Dr. Kovács Mihály, a város polgármestere üdvözlő beszédében indokolta, milyen történelmi okok miatt lehet Balatonbogláron méltó hely *Teleki* szobrának, hiszen a két világháború között a helység plébánosai *Varga Béla*, *Kisgyula* politikus vezetésevel 1939-ben befolytatták a nemzeti megállapodást a nemzeti lengyelekkel. Az avató beszédet *Gábor-Rósa István* a *Teleki* Enklávékhoz tartozó ügyvezető elnöke és *Hámmi József* akadémikus, az MTA alelnöke, a szobor egyik fővédője.

A kiállítás szervezőinek *Pillat József* és *Tóth-Szabolcs Andrást* célja volt, hogy visszamenjünk a korunkba, hogy egy kicsit reabilitáljuk őt.

Bemutatták azokat a csodálatos feltérképezéseket, amit a Szabarna-utazás. A fényképek segítségével a látogató meg tudja érteni, miért is volt *Almády* a sziget szerelmese és miért tért vissza minden alkalommal.

A korabeli fényképek mellett láthatók voltak a 2001-es expedícióról készült felvételek is, így az ember tevékenységén képet kaphatunk arról, hogy milyen volt korábban és napjainkban a Szabarna világa.

A kiállítás másik célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a korábbi földrajzi tudásunkra, de előzetes könyvet is. Nem szabad engedni, hogy elcsúszjon a tudásunkból eme neves Szabarna-kunok utárlatát, kalandjait és történetét, amire méltán lehetünk és kell is büszkénk lennünk.

Künn várhatja *Almády* emléke a megőrzést és az ápolást, ha nem foglunk magunkról. *Almády* nem mindennapi személyiséget és életét ez a kiváló kiállítás teljesen vissza tud adni és jó kiindulópont lehet mindenki számára, hogy gazdagítsa ismeretét az egyik legfigyelemre méltó magyar férfiról

Tóth Tamás

nőke tartotta. A szobrot *Gyulay Endre* szeged - csanádi megyéspápaok áldotta meg.

Teleki a lengyelek megismerésére is törekedett. Jelen voltak a lengyel nagykövetség, a szobor itteni felállítását kezdeményező balatonboglári Lengyel - Magyar Barátság Egyesület, valamint az egykori lengyel gimnázium diákságának képviselői. *György László* volt nagykövet, az emlékhelyre egyik védnöke is elismert beszédében méltatta az eseményt, mint a magyar-lengyel barátság bizonyítékát és emlékeztetett arra, hogy a lengyel államot *Teleki* post mortem magas kitüntetés adományozott. „*Bár a második világháború kitörte bna már 65 évvel ezelőtt, mi lengyelek erkölcsi kötelességünknek tekintjük, hogy megteremtjük emlékeztetőnkben, és tudjunk arról, amit Magyar Barátságunk érték akkor Lengyel Barátságunk.*” *Ján Solovay* hangulatos: „*Teleki* miniszterelnök és kormányja megnyitotta a magyar határt 140 ezer lengyel menekült előtt. *Teleki* miniszterelnök csodás egyetértéssel fogadta a több tízezer lengyel katonát Magyarországon, hogy a Franciaországban szerveződő lengyel hadsereghez csatlakozhasson.”